

סנהדרין ב

שווערד

1. תוספות רא"ש על סנהדרין דף ב/א

דיני ממונות בשלשה. איידי דסיים בבבא בתרא הרוצה שיתחכם יעסוק בדיני ממונות סידר רבי סנהדרין אחר בבא בתרא ופתח בדיני ממונות, אי נמי אחר ששנה כל הדינין בתלתה בבי חוזר ושונה בכמה דנין אותן:

2. פתיחה של תוי"ט על מסכת סנהדרין

סנהדרין לשון ארמית

3. רע"ב על מסכת סוטה פרק ט משנה יא

(יא) סנהדרין - שם הדיינים. ונקראים סנהדרין ששונאים הדרת פנים בדנין:

4. רמב"ן על במדבר פרק יא פסוק טז

אספה לי שבעים איש מזקני ישראל כבר הזכירו רבותינו, כי שבעים אומות הן בשבעים לשון, ויש לכל אחת ואחת מזל ברקיע ושר למעלה כענין שנאמר בדניאל (י יג) ושר מלכות פרס וכתיב (שם) אצל מלכי (יון) [פרס, וכן] והנה שר יון בא (שם פסוק כ), והוא שנאמר (ישעיה כד כא) יפקוד ה' על צבא המרום במרום (מכילתא שירה ב) ואמרו (סוכה נה:): כי פרי החג ירמזו בהם; ובפרקי רבי אליעזר (פרק כד) אמר הקב"ה לשבעים מלאכים הסובבים כסא כבודו בואו ונבלבל לשונם - ולכן היה המספר ביורדי מצרים שבעים וצוה המספר הזה בשופטי ישראל, כי המספר הזה יכול כל הדעות בהיותו כולל כל הכחות, ולא יפלא מהם כל דבר וכן במתן תורה ושבעים מזקני ישראל (שמות כד א), כי ראוי במספר השלם הזה שישרה עליהם כבוד השכינה כאשר היא במחנה העליון, כי ישראל צבאות השם בארץ, כמו שנעשה ארון וכפורת ומשכן בדמות המשמשיין במרום ונעשו הדגלים בדמיון המרכבה אשר ראה יחזקאל להשרות שכינה עליהם בארץ כאשר היא שכינה בשמים והנה משה על גבי שבעים זקנים, רמז לישראל שהוא גוי אחד בארץ:

וקבלו רבותינו (סנהדרין ב) כי כל סנהדרי גדולה היושבת בבית השם במקום אשר יבחר לשכנו שם כן יהיה מנינם שבעים, והנשיא על גביהם כמשה רבינו, והנה הם שבעים ואחד וכן האותיות בשם הגדול המפורש שבעים ושתים, כנגד השרים והשם המיוחד שהוא אדון יחיד על כולם, ולזה ירמוז הכתוב באמרו (תהלים פב א) א-להים נצב בעדת א-ל בקרב א-להים ישפוט, כי השכינה עמהם להסכים על ידם ואמר הכתוב (שם פסוק ב) עד מתי תשפטו עול, יזהיר בהם אחרי שהשם הנכבד עמהם בדבר המשפט איך לא תיראו ממנו להטות המשפט, כטעם העם המכעיסים אותי על פני (ישעיה סה ג) ואומר עוד (תהלים פב ו), אני אמרתי א-להים אתם ובני עליון כלכם, כי מספרכם כמספר שרי מעלה ואדון היחיד, ואמרתי שתשבו מושב א-להים בארץ, אכן כאדם תמותון, כאדם הראשון שגורש ממקומו הנכבד ומת, כן תתגרשו מבית השם ותמותו, וכאחד השרים של מעלה הייתם, ותפלו מן המעלה ההיא...

5. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף ב/א

סנהדרין גדולה היתה של שבעים ואחד. נ"ל בס"ד טעם למספר זה, שהוא מספר חזון, דכתיב [שופטים ב' י"ח] והי' ה' עם השופט, שיהיה חכם עדיף מנביא, כי יערה עליו הקדוש ברוך הוא רוח ממרום לכוין על האמת, שלא ישל בדנין מרומה, ולא יטעו אותו העדים ובעלי דין לצאת מתחת ידו דבר הפך האמת, אלא יזכה לדון דין אמת לאמיתו כנביא וחזוה שהוא רואה הנסתרות, לכן מספר הסנהדרין מספר חזון, כי ימצאו חזון מעם ה' לכוין על האמת כאלו הם נביאים, וכאשר אלקים נצב בעדת א-ל [תהלים פ"ב א'] הם הסנהדרין, נמצא נשלם אצלם מספר ע"ב, ולזה אמר [עמוס ז' ז'] הנה ה' נצב על חומת אנך ובידו אנך, והיינו אנך הוא מספר ע"א שהוא מספר הסנהדרין, ובידו מסורים האנך שלא ישל בשום דבר, כי הוא יתברך הנצב עליהם, מטה לבבם לכוין על האמת והיושר, ולכן הם מספר יונה כי כנסת ישראל נמשלה ליונה, וכיון דאלקים נצב בעדת א-ל הם הסנהדרין שהם שבעים ואחד, נמצא נשלם בזה מספר חסד, ועל ידי כך העולם מתקיים דכתיב [תהלים פ"ט ג'] עולם חסד יבנה וכן כתיב [שם ק"ל ז'] כי עם ה' החסד, רוצה לומר בצרופ השכינה הנצבת על הסנהדרין נשלם מספר החסד המקיים את העולם, ובזה הרבה עמו פדות, אך סנהדרי קטנה הם כ"ג כמנין חוט, שהם חוט של חסד, כי כחם נמשך מכח סנהדרי גדולה, והוא חוט ממש הנמשך משם:

6. רמב"ם יד החזקה - הלכות סנהדרין פרק א

(א) מצות עשה של תורה למנות שופטים ושוטרים בכל מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך שנאמר שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך שופטים אלו הדיינים הקבועין בבית דין ובעלי דינין באים לפניהם שוטרים אלו בעלי מקל ורצועה והם עומדים לפני הדיינין המסבבין בשווקים וברחובות ועל החנויות לתקן השערים והמדות ולהכות כל מעוות וכל מעשיהם ע"פ הדיינים וכל שיראו בו עוות דבר מביאין אותו לבית דין ודנין אותו כפי רשעו:

7. רמב"ם פירוש המשניות - מסכת סנהדרין פרק א משנה ג

סמיכת זקנים ועריפת עגלה בשלשה דברי כו' - סמיכת הזקנים הוא מינוי הדיינים, והרמז על זה מה שנאמר ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו, ואין אנו צריכין סמיכה בידים, אבל האיש אשר ראוי למנותו יאמרו לו הבית דין הממנים אותו אתה רבי פלוני סמוך אתה ורשאי אתה שתדין דיני קנסות, ובזה יהיה האיש שהוא סמוך והוא נקרא אלהים וידון כל הדיינים, ודבר זה לא יהיה כי אם בארץ ישראל, ואמרו ז"ל אין סמיכה בחוצה לארץ אבל צריך שיהיה הממנה ואותו שרוצין למנותו כולה בארץ ישראל, וכשתהיה לו סמיכה בארץ ישראל הוא רשאי לדון דיני קנסות ואפילו בחו"ל, לפי שיש מעיקרנו סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ כמו שנבאר לפנים.

8. רמב"ם יד החזקה - הלכות סנהדרין פרק ד

(ג) ואין סומכין סמיכה שהיא מינוי הזקנים לדיינות אלא בשלשה והוא שיהיה האחד מהן סמוך מפי אחרים כמו שביארנו:

- ועו"ע במרגליות הים אות טו

9. שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - אבן העזר סימן קיז

רש"י ז"ל במשנה בריש סנהדרין החליצה והמיואון בשלשה ז"ל רש"י החליצה בג' ביבמות יליף לה בפ' מ"ח, המיואון יתומה קטנה וכו' יוצאה בלא גט במיאון כל זמן שלא גדלה תחתיו ובשלשה בעינן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון היינו גט שהוא להוציא מקידושי תורה דומיא דהכי תיקנו מיאון לקידושי קטנה שהוא דרבנן שיהיה בשלשה, וא"כ מוכח דגט צריך שלשה.

10. שו"ת חתם סופר חלק ד (אבן העזר ב) סימן סה

ודברי רש"י ריש סנהדרין דפי' חליצה ומיאון' בשלשה כעין דאורייתא תיקון אין ר"ל מיאון בעי ג' כמו גט דגט מאן דכר שמאי' אלא דומיא' דחליצה בר ביקתי' והטעם שדומה מיאון לחליצה ולא לגט כתבו תוס' ביבמות ק"א ע"ב ד"ה אי הכי וכו' וכ"כ מהר"מ שיף בסנהדרין וכבר הרגיש בזה בנו הגאון מהר"ש זצ"ל בהגהת נב"י ורצה לרפאות שבר על נקלה.

11. ועו"ע במרגליות הים אות לז ואות מ

בענין "אין עושין סנהדריות לשבטים אלא על פי בית דין של שבעים ואחד"

12. שו"ת הרא"ש כלל קז סימן ו

כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין (ז): אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר ר' יונתן: כל דיינין שדן דין אמת לאמתו, משרה שכינה בישראל, שנאמר: א-להים נצב בעדת א-ל; ואמרינן: לאמתו, זהו דין מרומה, כשבא לפניו דין מרומה, יש לו לדיין לחקור ולדרוש בכל מיני חקירות ודרישות עד שיצא הדין לאמתו. והא דאמרינן בפרק שבועת העדות (ל): מנין לדיין שיודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר: הואיל ועדים מעידין בפני, אחתכנו, ויהא קולר תלוי בצואר העדים, ת"ל: מדבר שקר תרחק; אלמא, שיש לו לדיין להסתלק מדין מרומה שלא לדנו; ובפרק קמא דסנהדרין משמע, שזכות תחשב לו, שהוא משרה שכינה בישראל, אם הוא דן דין מרומה ודורש וחוקר כדי להוציא לאמתו. ותיירץ רבינו מאיר מרוטנבורג ז"ל, דהיה דשבועות העדות מיירי כשהתובע טוען ברמאות, אז יסתלק הדיין ויפסיד הרמאי ברמאות, שלא ימצא מי שישתדל בדינו לפסקו. והא דפרקא קמא דסנהדרין (י) מיירי שהנתבע טוען ברמאות, ואם יסתלק הדיין מפני שהוא טוען ברמאות, נמצא שהוא משתכר ברמאות, שלא ימצא מי שישתדל בדין, וישאר הגזל בידו; אלא מה יעשו הדיינים, יחקרו וידרשו בכל מיני חקירות ודרישות להוציא הדין לאמתו. כדאמרינן בריש סנהדרין (ב): אמר ר' חנינא: דבר תורה, אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה, שנאמר: משפט אחד יהיה לכם, מה טעם אמרו דיני ממונות לא בעי דרישה וחקירה, כדי שלא תנעול דלת בפני לויך. נמצא, כשהנתבע טוען ברמאות, לא שייך האי טעמא, ובעי דרישה וחקירה, וצריך הנתבע להשיב על כל מה שישאל הדיין. ואם אינו רוצה להשיב לדיין, ומכסה ומעלים דבריו ומשיב תשובות גנובות, כדי שלא יוכל הדיין לעמוד על אמתת הדין, מה יעשה הדיין, לזכותו אי אפשר, מאחר שנראה לו דין מרומה, כדאיתא בפרק שבועות העדות, ואם יסתלק מן הדין היינו זכות, כי בזה יפטר, אם שום דין לא יזקק לדונו מפני שהוא טוען ברמאות ואינו רוצה להשיב על חקירות ודרישות, ונמצא חוטא נשכר.